

має розповісти глядачеві? Як її назвати? Надалі студент має постійно запитувати себе, чи відповідає монтажний фрагмент завданню сцени? Важливим етапом над цією роботою — зрозуміти, у який момент ми закінчимо історію. Для цього на третьому етапі можна звузити та конкретизувати фінальне завдання сцени, аби дія між монтажними фрагментами не дублювала одна одну і не ставала нескінченною.

Виконання студентами такого, по суті, тренінгу впливає на розвиток абстрактного мислення, дозволяє критично аналізувати ідею, піддавати її конструктивній критиці, розуміти процеси створення більших та складніших аудіовізуальних творів.

Також слід зазначити, що в процесі виконання таких завдань варто пам'ятати, що кадр — це окремих фрагмент відео, який має бути достатнім сам по собі. Це означає, що використання додаткового обладнання — виключається як можливе (стедікам, рейка, еделькрон тощо).

Реалізація подібних завдань суттєво покращить режисерське чуття в студентів та упередить їх від помилок і труднощів на початкових етапах роботи над аудіовізуальним твором.

Б. Фарафонов

12 СХОДИНОК МАСШТАБІВ ЗОБРАЖЕННЯ, АБО ПРО НЕПРОСТЕ ПРОСТЕ

B. Farafonov

12 STEPS OF THE SCALE OF THE IMAGE OR ABOUT THE DIFFICULT SIMPLE THINGS

Серед засобів виражальності, які наявні в розпорядженні режисера кіно та телебачення, є і масштаб зображення основного об'єкта в кадрі. Як *засіб* виражальності він використовується з метою концентрації уваги глядача на зовнішніх чи внутрішніх обставинах розвитку взаємовідносин між об'єктом та світом, який його оточує. Як *прийом* концентрації уваги глядача масштаб зображення головного об'єкта в кадрі детерміновано певними правилами створення композиції кінокадру. У практиці творення екранного продукту, якщо міркувати про масштаб зображення, використовують термін «план зображення».

Визначення планів зображення і приведення їх до певної логічної відповідності розпочалося ще до появи кінематографу в мистецтві живопису й до нас дійшло як поняття пейзажного, портретного зображення, жанрової сцени та натюрморту в сенсі певних візуальних архетипів. Кінематограф адаптував ці методи, визначивши їх як «просторові плани», «жанрові сцени» та «портретні кадри», додавши поняття «деталь» як візуального акценту. Та насправді кожний план зображення є певним візуальним акцентом.

Нині ми можемо стверджувати, що під час аналізу масштабу зображення головного/основного об'єкта в кадрі слід виходити з того, що екранний твір є візуально-звуковою оповіддю про певний процес розвитку відносин між дійовими особами, що зумовлений конкретною причиною. Як екранна оповідь екранний твір складається з послідовності різномасштабних зображень, що в порядку показу розставлені за певною логікою оповіді, яку визначає автор твору. Оповідна структура екранного твору складається зі сцен демонстрації розвитку відносин,

епізодів показу розвитку відносин, що поєднують декілька сцен показу розвитку відносин. Сцени поєднані в епізод, який відтворює певний якісний етап розвитку відносин, вони є найменшими оповідними структурними одиницями оповідної структури екранного твору. Залежно від розміру екранного твору (мала екранна форма, середня або велика), епізоди можуть бути поєднані в частини історії розвитку відносин чи складати саму історію розвитку відносин між дійовими особами, яка була спровокована певними причинами.

Якщо сцена показу розвитку відносин є найменшою оповідною самодостатньою одиницею в екранному творі, то вона складається з зображень становлення конкретного акту дії або послідовності дійових актів, які відображають певну утворюючу подію.

Структурно сцена має тричастинну структуру, що складається, у свою чергу з простих та розгорнутих монтажних фраз, які створюють ілюзію безперервності розвитку відносин і потребують ретельного взаємоузгодження їх візуальних одиниць (кадрів) для креативу ефекту неперервності розвитку дії.

Взаємоузгодження кадрів у монтажних фразах базується на тому, що монтажні фрази, як поєднані логікою становлення акту конкретної дії зображення (фраза як послідовність кадрів), мають основні та уточнюючі зображення акту дії, які існують у фразі в певній логічній послідовності. Ланцюжки змісту створюються саме ними.

Дійовий акт як такий має простір, у якому він відбувається; має персонажів, котрі беруть у цьому акті участь; має певний образ дії (як послідовність простих дійових актів). Показ дійового акту, таким чином, потребує зображення простору, у якому відбувається дійовий акт, портретних зображень персонажів, які беруть участь у дійовому акті, та зображень образу дії персонажів у дійовому акті. Тобто нам потрібні три види зображень — просторові, портретні та зображення показу взаємовідношень (жанрові сцени). Поняття про ці види зображень надає нам живопис. І до них ми ще додамо зображення, які деталізують простір події, учасників події та перебіг стосунків між ними в події. Ці деталізуючі зображення створюють так звану «групу деталі». Усього виходить, що груп зображень у нас чотири — зображення простору події, зображення учасників події та зображення стосунків між учасниками в події та група деталі, яка уточнює, дозволяє роздивитись, фігурує як своєрідний візуальний акцент.

Практика творення екранних творів свідчить, що зображення кожної групи (простір, портрет, жанрова сцена, уточнююча деталь) тяжіють до конкретного масштабу зображення людини як дієтворчого динамічного об'єкта на картинній площині кадру. Так портретні зображення (так звані «крупні плани») робляться у трьох варіантах, залежно від завдання зображення, яке може полягати в тому, що має роздивитися глядач: внутрішній стан дійової особи (персонажа) чи те, з яким мимічно-жестикуляційним рисунком персонаж вимовляє свою фразу, тобто веде словесну дію, або нам потрібно, щоб глядач побачив персонажа в процесі творення певної фізичної дії, і тоді нам знадобиться поясне зображення дійової особи. Тобто три варіанти портретного зображення — як у весь кадр (голова дійової особи: бачимо міміку та вираз очей, що є візуалізацією внутрішнього стану), «погруддя» — голова і тулуб по груди в кадрі (до середини грудної клітки), і нам добре видно, як персонаж говорить і в якому напрямку веде словесну дію, та поясне зображення персонажа — видно його в процесі простої фізичної дії, — становлять так звану «групу крупного

плану зображення динамічного, дійового об'єкта в події». Подібні до неї, за принципом утворення, групи середньопланових та загальнопланових зображень і групи зображення деталей. Кожна має три варіанти масштабу зображення основного/головного об'єкта кадру. Таким чином, ми маємо чотири групи з різними за масштабом зображення основного об'єкта кадрами, які не лише взаємопов'язані логікою зміни масштабу зображення в кадрі, а й утворюють 12-ступеневу шкалу масштабу зображення, яка є в нашому розпорядженні як робочий інструмент для кадрування сцени показу розвитку дії (див. таблицю 1).

Табл. 1

12-ступенева шкала масштабів зображення основного/головного об'єкта в кадрі

Група масштабу зображення об'єкта	Варіанти масштабу зображення	Показники застосування під час кадрування сцени розвитку дії	Примітки
Крупний план (група портретного зображення)	1 крупний — голова в 7/8 від висоти кадру	Показ психологічного стану персонажа (психічної дії)	
	2 крупний — погруддя людини в 7/8 висоти кадру	Показ словесної дії персонажа	
	3 крупний — поясне зображення людини в 7/8 висоти кадру	Показ персонажа в процесі фізичної дії	
Середній план (група «жанрової сцени»)	1 середній — зображення людини по коліна в 7/8 висоти кадру	Участь персонажа в становленні акту дії	
	2 середній — людина у весь зріст в 7/8 від висоти кадру	Показ акту взаємовідношень між персонажами в сцені розвитку дії	
	3 середній — людина у весь зріст у 5/8 від висоти кадру	Показ акту розвитку дії в певному просторі, який позначено його деталями	
Загальний план (група просторового кадру)	1 загальний — людина у весь зріст в 3/8 від висоти кадру	Показ акту розвитку дії в конкретному просторі події	
	2 загальний — людина у весь зріст в 1/8 від висоти кадру	Показ простору, у якому відбувається становлення події	
	3 загальний — фігура людини дорівнює 1/16 висоти кадру	Показ простору як запропонованої обставини в процесі розвитку дії	

Деталь (група деталі зображення)	1 деталь — сегмент головного об'єкта кадру в 1/3 від висоти об'єкта	Уточнення стану об'єкта в процесі розвитку дії	
	2 деталь — сегмент об'єкта в 1/6 від висоти об'єкта	Конкретизація (візуальне акцентування) на певному сегменті об'єкта для розуміння його стану в процесі розвитку дії	
	3 деталь — сегмент об'єкта в 1/9 висоти об'єкта	«Емоційний удар» — візуальний акцент, спрямований на провокування емоційної реакції глядача на розвиток дії в сцені	

Як пояснення до цієї таблиці можна навести фільм братів Коенів «Ігри джентльменів» (США, 2004), де ця таблиця чудово ілюструється кадрами з цього фільму.

Детермінованість масштабу зображення основного об'єкта в кадрі певними правилами створення композиції кадру є теж доволі цікавим для практичного застосування висновків питанням, яке свідчить про взаємовплив вимог монтажно-виражальності (виражальності екранної оповіді) та проблем композиційного рішення конкретного зображення в кадрі, але це питання потребує окремого розгляду, що, сподіваємось, і буде зроблено.

Поширені в навчальній літературі (як у вітчизняній, так і у світовій) уявлення щодо масштабу зображення основного/головного об'єкта в кадрі є свідченням не лише існування сталих уявлень відносно чогось, а й того, що будь-яке знання з часом застаріває, оскільки не враховує необхідності поглиблення в природу того чи іншого явища, що водночас необхідно для наближення до Істини.

Ю. Літинська

ІНТЕРНЕТ-ПЛАТФОРМИ НА ЗМІНУ ТРАДИЦІЙНИМ ЗМІ: ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ МЕДІЙНОЇ СИСТЕМИ

Yu. Litynska

INTERNET PLATFORMS TO REPLACE TRADITIONAL MASS MEDIA: RELOADING THE MEDIA SYSTEM

Аудіовізуальне мистецтво після багаторічного, поступового і подекуди планового розвитку наразі переживає різке, неконтрольоване перезавантаження цілої системи.

З перших днів війни основним джерелом новин та суспільно-значущої інформації для громадян стали «telegram-канали». За статистичними показниками, другу сходинку посів «YouTube». Недавнім лідер аудиторії — «Facebook» опинився на третій позиції.

Справжній інформаційний вибух стався саме в соціальних мережах та в telegram-каналах. Саме на цих платформах методом спроб і помилок відпрацьовуються формати, жанри, стилі подачі інформації. Кількість telegram-каналів регулярно